

CRONICA VIETIII ȘTIINȚIFICE

ȘTIINȚELE ETNOLOGICE ȘI ANTROPOLOGICE LA UNIVERSITATEA DIN LODZ (POLONIA)

În aprilie și mai a.c., la invitația prof. Wladislaw Cyran, proreectorul Universității din Łódź, am efectuat un larg schimb de vederi în acest vechi oraș polonez, atestat documentar încă din prima jumătate a secolului al XIV-lea și situat în inima teritoriului R. P. Polone.

Depășind substantial statutul de Universitate liberă (1928–1939), începând cu primăvara anului 1945 a luat ființă Universitatea din Lodz, care în acest an a sărbătorit patru decenii de activitate.

Universitatea pe care o adăpostește acest mare centru urban și industrial (cu mult peste 800 000 de locuitori) cuprinde șapte instituții cu statut universitar : Universitatea propriu-zisă, Universitatea tehnică, Academia medicală, Academia militară, Conservatorul de muzică, Institutul de arte plastice, precum și Institutul de teatru, film și televiziune. La rindul ei, universitatea vizitată de noi este structurată pe sase facultăți : de filologie; de filozofie și istorie; de matematică, fizică și chimie; de biologie și științe naturale; de studii economice și industriale; de educație fizică și sport; precum și un număr de unități interdepartamentale (institutul de științe politice, cel de economie și sociologie, centrul de perfecționare tehnică, centrele de limbi străine, de limbă poloneză pentru străini, de editură, precum și biblioteca centrală universitară).

Corespunzător cu profilul intereselor mele teoretice și metodologice, m-am oprit asupra acestor departamente universitare care promovează științele etnologice și antropologice, deci asupra Facultății de filozofie și istorie. În cadrul acesteia, la catedra de istorie națională contemporană (Wladislaw Cyran) m-au interesat seminariile referitoare la microtoponime (în corelație cu preocupările noastre interocupaționale), istoria culturii și limbilor indo-europene, studiile românice comparate (vechi preocupări pentru limba retho-romană din Elveția, cu suficiente similitudini românești), istoria antichității și evului mediu (ce aprofundează legăturile cu Bîzanțul secolelor IV – VI), dar mai cu seamă cursurile cunoscutului istoric Bohdan Baranowski privitoare la structura social-economică din secolele XVII și XVIII, ce conferă bogate suporturi explicative fenomenelor pastorale tradiționale din Carpați și regiunile înconjurătoare acestora (păstoritul sedentar, dar mai cu seamă cel de tip local și pendulator). Din preocupările catedrei de filozofie (Wiesław Gromczyński) subliniem interesul pronunțat pentru problemele contemporane de antropologie socială, culturală și filozofică, precum și cercetările pentru cunoașterea condițiilor contemporane de viață ale populației, procesele de innoire, factorii cauzali ai acestora (Wiesław Caban).

In toate centrele universitare (Cracovia, Lodz, Poznan, Torun, Varșovia, Wrocław) învățământul etnografic este cuprins în structura facultăților de filosofie și istorie. Acesta îmbrățișează etnografia Poloniei, etnografia slavilor, etnografia Europei, cea a lumii a treia, arta populară, folclorul, precum și teoria și metodologia cercetărilor etnografice pe teren ori comparate. La capătul a cinci ani de cursuri etnografice, studenții primesc titlul de „magister ethnographiae”; apoi, în urma a 3—5 ani de studii seminariale speciale, aceștia pot fi promovați „doctori în științe umane”, „docenți” etc. Ultimele două titluri se acordă atât pe linie universitară, cit și la noi, studenții în arheologie, frecventează un an cursul de etnografie. Specialiștii în etnografie pot fi repartizați la universități, institute de cercetări, muzeu, la secțiile culturale ale consiliilor populare, în comerțul intern și extern, precum și ca îndrumători artiștici.

Din toamna anului 1968, prof. Kazimiera Zawistowicz-Adamska a întregit catedra cu un centru de documentare și informații al Societății Poloneze de Etnologie. Prin strădania succesoarei, prof. Bronisława Kopeczinska-Jaworska, și a întregului colectiv de catedră, din anul 1971 acest centru național de documentare etnografică realizează numeroase instrumente, sistematice de lucru: îndreptare bibliografice (cronologice, alfabetice, zonele etc.), evidență tematică a tuturor lucrărilor elaborate de cadrele etnografice (didactice, muzeale, din cercetare), precum și a lucrărilor depuse de absolvenții cu specialitatea etnografie, a tuturor cercetărilor pe teren din țară și de peste hotare, a publicațiilor periodice din țară și de peste hotare la care colaborează specialiștii polonezi, evidență tematică a expozițiilor etnografice și a catalogelor aferente, cartografierea creațiilor folclorice, a organismelor și ansamblurilor folclorice muzicale, literare și coregrafice, a patriotismului filmotectorilor etnografice (inclusiv participarea

acestora la concursurile naționale și internaționale). Catedra și centrul desfășoară largi schimburși de informații, clasificări, tipologii etc. cu catedrele și institutele de cercetări din Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, România, R.D.G., Ungaria, URSS etc.

Rezultatele acumulate sint valorificate in două anuare : „Lud”, organ al Societății Poloneze de Etnologie, și „Etnografia Polska”, organ al Academiei Poloneze de Științe. Specialiștii etnografi din acest centru academic și universitar participă la numeroase congrese, conferințe și colocvii internaționale de științe antropologice și etnologice, întîlnindu-se cu etnologii români la Paris și la Moscova, la Tokyo și la Chicago, New Delhi și Montreal, la Ierusalim și la Ankara, la Sofia, Bratislava, Belgrad, Skopje, Budapesta, Helsinki, Heidelberg etc.

Este locul să relevăm vechimea și intensitatea relațiilor în domeniul etnologiei și antropologiei dintre universitățile de la Cluj-Napoca și Łódź. În urma tratativelor dintre prof. Kazimiera Zawistowicz-Adamska și acad. Raluca Ripan, în anul 1959 Bronisława Jaworska a participat la cercetările etnografice clujene din Munții Apuseni, Carpații Meridionali, Tara Oașului, Maramureș preocupațindu-se deopotrivă de colecțiile muzeelor etnografice din Cluj-Napoca, Sibiu, București etc. În cadrul acestui schimb, am expus prelegeri și am participat la cercetările din Carpații Polonezi organizate de catedra din Łódź (1960, 1964). Aceeași cercetătoare și-a reluat cercetările la noi, în aceleasi zone, în 1962, 1963.

O puternică bază pentru dezvoltarea relațiilor științifice reciproce o constituie Biblioteca Centrală Universitară, cu peste 1 200 000 volume. O seamă din publicațiile mai vechi, îndeosebi prin raritatea lor, prezintă interes comparativ pentru etnologia și istoricul social din țara noastră. Dintre acestea amintim: *Chronica Polonorum* (1521), *Herby rycerstwa polskiego* (1584), *Orientalische Reise Beschreibung* (A. Olearius), *Silva rerum* (sec. XVIII—XIX), operele etnologice carpatice de la răscrucerea secolelor XIX—XX ale lui O. Kolberg etc.

Pentru etnologii români un interes cu totul deosebit îl reprezintă și faptul că la catedra de etnografie din Lodz se află sediul Subcomisiei pastorale din cadrul Comisiei internaționale pentru cercetarea culturii populare în Carpați și Balcani. Prin grija acestei subcomisii va vedea lumina într-un viitor foarte apropiat sinteza carpato-balcanică a păstoritului tradițional (în limba franceză), la care își dă concursul și un număr de specialiști români. Tot astfel, pentru antropologii sociali, etnologii și sociologii de la noi, menționăm accentul pus pe problematica fenomenelor contemporane inscrise în anii 1985—1987: transformarea stilului de viață cotidian în condițiile schimbărilor produse în habitat, alimentație, îmbrăcăminte, producție, atât în lumea satelor, cât și în mediu muncitoresc din orașe; transformările în sistemele contactelor sociale (familie, vecinătate, sat, zonă etc.), modalitățile etnoculturale contemporane în care se desfășoară zilele de sărbătoare (chermeze, concedii, excursii, călătorii în țară și peste hotare etc.).

O caracteristică de bază a cercetărilor din domeniile științelor sociale-umaniste de la Universitatea din Lodz, demnă de o înaltă apreciere teoretică, este apelul consecvent la metoda comparativă: în zona Lodz și întreg centrul Poloniei; în toate țările înconjurătoare, inclusiv în România; în centrul și sud-estul Europei; în Oriental Apropiat și Îndepărtat. De unde și utilitatea cunoașterii acestor rezultate științifice și a experiențelor pedagogice, în propriul nostru tel epistemologic și pragmatic.

Prof. dr. Nicolae Dunăre